

УДК: 373.5:[316.3:005.56]
DOI: 10.24144/2524-0609.2022.50.207-210

Оксенюк Оксана Володимирівна
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедра педагогіки, освітнього менеджменту та соціальної роботи
Рівненський державний гуманітарний університет, м. Рівне, Україна
oksana_oksenyuk@ukr.net
<http://orcid.org/0000-0003-2172-860X>

НАЛАГОДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО ПАРТНЕРСТВА МІЖ ЗАКЛАДОМ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ І ГРОМАДОЮ

Анотація. Соціальне партнерство сьогодні прийнято трактувати як спосіб інтеграції інтересів суб'єктів суспільних відносин. Тому актуальним є питання розвитку партнерської взаємодії суб'єктів освітньої діяльності, оскільки система освіти в сучасних суспільних трансформаціях є сферою активізації спільних інтересів. Мета статті: визначити етапи й рівні налагодження соціального партнерства закладу середньої освіти із громадою. Застосовано наступні методи дослідження: метод порівняльного аналізу – з'ясувати поточний стан проблеми формування соціального партнерства в системі освіти; систематизації, інтегрування, зіставлення – теоретично обґрунтувати етапи й рівні розвитку відносин між суб'єктами соціального партнерства. Установлено, що налагодження механізму взаємодії закладу середньої освіти з громадою здійснюється поетапно. Кожен етап формування системи соціального партнерства характеризується певним рівнем розвитку взаємовідносин між партнерами, наявністю форм і методів налагодження діалогу між ними. Суб'єкти соціального партнерства досягають ефективної співпраці, співдружності, якщо їхні відносини переходять до останнього етапу свого розвитку – етапу творчої взаємодії. На основі трансформації взаємин між партнерами встановлюються рівні (початковий, середній, високий) розвитку соціального партнерства. Водночас, кожна школа індивідуально, відповідно до власних потреб і потреб місцевої громади вибирає напрями співпраці з соціальними партнерами. У процесі спільної діяльності реалізуються соціальні проекти, впроваджуються суспільні ініціативи, здійснюється залучення громадськості до управління школою, що сприяє, в цілому, розвитку і закладу освіти, і самої громади.

Ключові слова: соціальне партнерство, заклад освіти, етапи й рівні соціального партнерства закладу середньої освіти з громадою.

Вступ. Соціальне партнерство сьогодні прийнято трактувати як спосіб інтеграції інтересів суб'єктів суспільних відносин. Тому актуальним є питання розвитку партнерської взаємодії суб'єктів освітньої діяльності, оскільки система освіти в сучасних суспільних трансформаціях є сферою активізації спільних інтересів. Згідно чинного Закону України «Про освіту» (ст. 66), співпраця між місцевими органами влади, закладами освіти та громадою є важливим етапом розбудови демократичного суспільства.

Під соціальним партнерством розуміють систему механізмів соціальної взаємодії, яка передбачає налагодження соціального діалогу між суб'єктами суспільних відносин у різних сферах їхньої життєдіяльності та є передумовою узгодження інтересів партнерів, об'єднання їхніх зусиль заради досягнення спільної суспільно значущої мети. Соціальне партнерство в освіті – це особлива форма взаємодії суб'єктів освітнього процесу, державних і місцевих органів влади, соціальних інститутів на основі довіри, взаємодопомоги, взаємовідповідальності, що характеризується об'єднанням зусиль партнерів, спрямованих на реалізацію інтересів усіх суб'єктів партнерства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню соціального партнерства присвятили праці С. Багрич, Г. Байдаченко, Ф. Гайнуліна, Н. Ничкало, Л. Пуховська, П. Сорокін. Однак, проблема розвитку соціального партнерства в освіті залишається не вичерпно вивченою, а структурування налагодження соціального партнерства між закладом освіти та громадою досліджені частково.

Мета статті: визначити етапи й рівні налагодження соціального партнерства закладу середньої освіти із громадою.

Методологія дослідження – полідисциплінарна, що поєднує когнітивний і комплексний методоло-

гічні підходи, які дали змогу застосувати наступні методи дослідження: метод порівняльного аналізу – з'ясувати поточний стан проблеми формування соціального партнерства в системі освіти; систематизації, інтегрування, зіставлення – теоретично обґрунтувати етапи й рівні розвитку відносин між суб'єктами соціального партнерства.

Визгляд основного матеріалу. Установлено, що соціальне партнерство закладу середньої освіти передбачає налагодження взаємовигідних відносин школи із різними суб'єктами соціуму та є передумовою розвитку закладу освіти. Співпраця школи і громади здійснюється у процесі спілкування і спільної діяльності, спрямовується на пошук, ефективне використання ресурсів закладу освіти та громади для вирішення спільних проблем. Передумовою ефективних партнерських відносин є готовність суб'єктів соціального партнерства до співпраці; наявність необхідних ресурсів для реалізації спільних ініціатив і проектів; конструктивний діалог між соціальними партнерами, що передбачає визначення цілей співпраці; відповідальність за результати спільної діяльності; формування відносин, заснованих на чесності, довірі, взаємодопомозі. Правильний розвиток партнерських взаємин сприяє результативній і довгостроковій співпраці в майбутньому [5].

Партнерство школи та громади розглядається як становлення та розвиток взаємовигідних відносин між школою та місцевою громадою там, де є спільні інтереси та взаємовигідні відносини. Необхідна умова роботи школи в режимі громади – це виявлення освітніх потреб і ресурсів, а також задоволення цих потреб за рахунок наявних ресурсів [1].

Партнерство школи й місцевої громади спрямовується на раціональне використання ресурсів школи на розвиток громади, громадської самоорганізації й самоуправління; розвиток у школі та громаді тра-

діцій і практики громадської активності; створення на місцевому рівні реальних структур громадянського суспільства й гарантування їхнього стабільного розвитку. Так частину управлінських повноважень школа передає громадським органам самоврядування і створює можливість реальної участі громади в різних управлінських компетенціях: стратегії – визначення стратегічних напрямків спільної діяльності школи та громади; тактики – організація та здійснення безпосередньої спільної діяльності школи та громади; контролю – можливості реального контролю різних аспектів спільної діяльності школи та громади [2].

Звідси, між школою та громадою встановлюються діалог і партнерство. Партнерство передбачає обмін послугами на основі безкорисливої допомоги (волонтерства зокрема). Водночас соціальне партнерство не обмежується разовими проектами та соціальними акціями, – воно передбачає оцінювання ризиків, очікувань і побажань учасників спільної діяльності. Партнерська взаємодія може ускладнюватися в умовах певного політико-правового, інфраструктурного чи соціокультурного середовища. Перепони на шляху до партнерства, за Р. Теннісоном, можуть приймати різні форми: громадська думка, реальні чи уявні негативні характеристики кожного сектора, обмежені особисті можливості людей, які керують розвитком партнерства, обмежені можливості самих соціальних партнерів, зовнішні стримуючі чинники [3].

У свою чергу, дієве соціальне партнерство школи передбачає наявність готовності адміністрації школи до соціального партнерства; наявність у місцевій громаді необхідних ресурсів для реалізації громадських ініціатив і соціальних проектів; конструктивного діалогу між суб'єктами взаємодії.

Для успішного соціального партнерства необхідно дотримуватися відкритих та єдиних для всіх учасників правил поведінки, потрібно розробити спільні критерії діяльності. На початковому етапі партнерства визначальними є вміння поставити цілі й зазначити ступінь участі кожного суб'єкта в партнерській діяльності. Обов'язкова умова співпраці – це створення детального плану спільної роботи. Окрім цього, партнери повинні володіти інформацією про специфіку, правові засади та проблеми кожного із суб'єктів, повинні вміти здобувати цю інформацію та працювати з нею. Ефективність партнерства залежить від ставлення можливих партнерів один до одного, їх культурно-освітнього потенціалу, традицій, рівня економічного зростання. Є низка й інших чинників, які сприяють розвитку партнерства у громаді: сформована стратегія організацій, що вступають у співпрацю; розвиток культури добродійності; близькість до тих, що мають потребу; професіоналізм у наданні послуг; ступінь розвитку організаційної культури партнерів; інформаційне забезпечення розвитку партнерського об'єднання [4].

На рівні міста суб'єкти соціального партнерства представлені відділом освіти, органами міського самоврядування та органами державної влади, закладами освіти, громадськими організаціями задля визначення та втілення в життя узгодженої освітньої політики. Якщо ж розглядати партнерство на рівні закладу освіти, то й у середині його можна визначити ієрархічні рівні, а саме: перший – класний колектив, де партнерами є учні, вчителі, батьки, батьківський комітет класу (за типом, це педагогічне партнерство); другий рівень (внутрішньошкільний) – це колектив закладу освіти, партнерами якого є адміністрація, органи шкільного самоврядування (учнівського,

батьківського), профспілка (за типом – педагогічне партнерство); третій рівень – взаємодія школи з соціальними партнерами ззовні, на рівні громади (за типом – соціально-педагогічне партнерство) [5].

Відповідно, соціальне партнерство залежне від суб'єктів, об'єднаних спільною метою; має структуру, що містить зміст і різновиди взаємодії партнерів. Зміст соціального партнерства визначається метою й завданнями закладу, відділу освіти, стратегією й тактикою розвитку самого закладу середньої освіти. Різновид взаємодії вказує на те, як партнери співпрацюють, узгоджують плани і реалізують їх. Ефективність співпраці партнерів встановлюється за такими критеріями: активність партнерів у визначенні цілей (близька й далека перспективи) та планування спільних заходів щодо їх досягнення; відповідальність за спільний результат; принципи побудови відносин: довіра, взаємоповага, відкритість, щирість, чесність тощо.

Загалом, виділяють дванадцять процедурних складових створення партнерства: оцінка ситуації, визначення партнерів, побудова взаємодії, планування управління, забезпечення ресурсів, реалізація, вимір результатів, оцінка, коригування і доопрацювання, створення інституційної основи, продовження або завершення [3].

Л. Калініна та Н. Лісова виокремлюють три етапи розвитку відносин між суб'єктами у процесі налагодження механізму соціального партнерства [5]. *Перший – це етап взаємної адаптації*, під час якого відбувається пошук і знайомство партнерів, визначення спільних інтересів, вивчення особливостей діяльності суб'єктів-партнерів. Цей етап відзначається визначенням мети й завдань, змісту взаємодії партнерів, можливостей кожного суб'єкта у співпраці з формулюванням спільних правил взаємодії. Якщо розглядати етапи соціально-педагогічного партнерства на рівні класу та внутрішньошкільному рівні, то їх сутність полягатиме у спілкуванні, взаємодії та співпраці між учителем, учнями й батьками. Учитель при цьому має бути наставником, а родина повинна бути залучена до побудови освітньої траєкторії розвитку дитини. Учні, батьки та вчителі, об'єднані однаковими цілями та прагненнями, стають добровільними й зацікавленими співниками, рівноправними учасниками освітнього процесу, відповідальними за результат. Якщо ж аналізувати партнерство відділу освіти, закладу освіти з соціальними партнерами, то етапи адаптації, взаємодії ґрунтуватимуться на взаєморозумінні і прийнятті інтересів іншої сторони, за необхідності – їх корекції. У таких випадках співпраця будеться у формі договірних відносин.

Другий – етап довірчих відносин у різних суб'єктів партнерства будеться не тотожно, що зумовлюють багато чинників: рівень культури партнерів, комунікаційні вміння, умови співпраці. Слід підкреслити, що в партнерів, які досягають довірчих відносин, знижується рівень взаємоконтролю, а, натомість, підвищується взаємовідповідальність за результати діяльності. На цьому етапі відбувається спільне обговорення інноваційних практик, надається взаємодопомога й взаємопідтримка сторін, забезпечується позитивний психологічний настрій у співпраці, узгоджуються позиції, здійснюється вибір пріоритетів. Соціальне партнерство, яке переходить до наступного (третього) етапу розвитку – *етапу творчої взаємодії*, набуває більш демократично-конструктивних ознак, зокрема ефективності взаємовідносин, співдружності, вільного розвитку суб'єктів, що перебувають у взаємодії.

На основі вище зазначеної трансформації вза-

емин між партнерами, еволюції їхніх відносин виокремлюють *рівні розвитку соціального партнерства*. На *початковому рівні* відбувається знайомство між партнерами, які можуть бути частково готовими до співпраці, але мають бажання зробити внесок у розвиток партнерства; здійснюються найпростіші контакти з метою обміну інформацією; налагоджується співпраця у виробленні спільних рішень та забезпечення контролю за їх виконанням. *Середній рівень партнерства* визначається тим, що партнери володіють умінням відкрито обмінюватися інформацією; будують відносини, у яких велику роль відіграє ефект конгруенції (підтвердження взаємних очікувань), готові співпрацювати щодо розроблення та прийняття управлінських рішень; здійснюється взаємоконтроль за ухваленими рішеннями; відбувається спільна діяльність, що супроводжується взаєморозумінням, взаємопідтримкою. Для *високого рівня* властиві постійний обмін інформацією та довіра взаємодія; між партнерами склалися дружні відносини, відповідальне ставлення до спільно ухвалених рішень, дієве співробітництво, творчий підхід до виконання спільних заходів з метою успішного вирішення проблем освітнього процесу, забезпечення розвитку особистості й розвитку місцевих громад-

ських об'єднань, а також усієї громади [5].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, налагодження механізму взаємодії закладу середньої освіти з громадою здійснюється поетапно. Кожен етап формування системи соціального партнерства характеризується певним рівнем розвитку взаємовідносин між партнерами, наявністю форм і методів налагодження діалогу між ними. Суб'єкти соціального партнерства досягають ефективної співпраці, співдружності, якщо їхні відносини переходять до останнього етапу свого розвитку – етапу творчої взаємодії. На основі трансформації взаємин між партнерами встановлюються рівні (початковий, середній, високий) розвитку соціального партнерства. Водночас, кожна школа індивідуально, відповідно до власних потреб і потреб місцевої громади вибирає напрями співпраці з соціальними партнерами. У процесі спільної діяльності реалізуються соціальні проекти, впроваджуються суспільні ініціативи, здійснюється залучення громадськості до управління школою, що сприяє, в цілому, розвитку і закладу освіти, і самої громади. Перспективи подальших досліджень проблеми вбачаємо у напрямі вивчення сучасної практики розбудови соціального партнерства закладу освіти з громадою.

Список використаної літератури

1. Абрамова С. В. Взаємодія школи і громади в діяльності ГАШ (громадсько активних шкіл) як умова формування соціально активної особистості. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки*. 2013. №10(3). С.236–244.
2. Романенко Н. Громадсько-активна школа як засіб управління якістю освіти. *Директор школи*. 2013. № 24. С.32–35.
3. Резніченко З.В. Нові горизонти розбудови соціального партнерства як особливого чинника управління школою. *Развитие форм и методов современного менеджмента в условиях глобализации: материалы 3-й междунар. науч.-практ. конф.*, г. Петропавловск, 22-24 апр. 2015 г. Петропавловск, 2015. С. 69-71.
4. Садова О. Г. Особливості застосування технології «партнерство у громаді» у практиці освітньої діяльності сільської школи. *Таврійський вісник освіти*. 2016. № 1. С.60–65.
5. Багрич С. П. Система соціального партнерства: особливості формування і перспективи розвитку. *Державне будівництво*. 2008. №2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeBu_2008_2_10 (lnf pdthytyz^ 17/02/2022)

References

1. Abramova, S.V. (2013). Vzaiemodiia shkoly i hromady v diialnosti HASH (hromadsko aktyvnykh shkil) yak umova formuvannia sotsialno aktyvnoi osobystosti [Socially Active Schools) as a Condition for the Formation of Socially Active Personality]. *Visnyk LNU imeni Tarasa Shevchenka. Pedagogichni nauky*, 10 (3), 236–244. [in Ukrainian].
2. Romanenko, N. (2013). Hromadsko-aktyvna shkola yak zasib upravlinnia yakistiu osvity [Socially Active School as a Means of Managing the Quality of Education]. *Dyrekтор shkoly*, 24, 32–35. [in Ukrainian].
3. Reznichenko, Z.V. (2015). Novi horyzonty rozbudovy sotsialnoho partnerstva yak osoblyvoho chynnyka upravlinnia shkoloiu [New Horizons of Social Partnership as a Special Factor in School Management]. *Proceedings of the 3rd International scientific-practical conference Development of Forms and Methods of Modern Management in the Context of Globalization (pp.69–71)*. Petropavlovsk. [in Ukrainian].
4. Sadova, O.H. (2016). Osoblyvosti zastosuvannia tekhnologii «partnerstvo u hromadi» u praktysi osvithoi diialnosti silskoi shkoly [Features of Application of the Technology "Community Partnership" in the Practice of Educational Activities of Rural Schools]. *Tavriiskyi visnyk osvity*, 1, 60–65. [in Ukrainian].
5. Bahrych, S.P. (2008). Systema sotsialnoho partnerstva: osoblyvosti formuvannia i perspektyvy rozvytku [System of Social Partnership: Features of Formation and Prospects of Development]. *Derzhavne budivnytstvo*, 2. http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeBu_2008_2_10. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 30.03.2022 р.
Стаття прийнята до друку 04.04.2022 р.

Oksenyuk Oksana

Candidate of Pedagogical Sciences, PhD, Associate Professor
Department of Pedagogy, Educational Management and Social Work
Rivne State University of the Humanities, Rivne, Ukraine

ESTABLISHING A SOCIAL PARTNERSHIP BETWEEN THE SECONDARY EDUCATION INSTITUTION AND THE COMMUNITY

Abstract. Today, social partnership is interpreted as a way to integrate the interests of public relations subjects. Therefore, the issue of developing partnerships between the subjects of educational activities is relevant, as the education system in modern social transformations is an area of common interests activation. The purpose of the article is to determine the stages and levels of establishment of social partnership of secondary education with the community. The following research methods were used: the method of comparative analysis - to determine the current state of the problem of forming a social partnership in the education system; systematization, integration, comparison - to theoretically justify the stages and levels of development of relations between the subjects of social partnership.

It is established that social partnership depends on the subjects united by a common goal; it has a structure that contains the content and types of interaction between partners. The content of social partnership is determined by the purpose and objectives of the institution, the department of education, the strategy and tactics of the development of the secondary education institution. The kind of interaction indicates how the partners cooperate, agree on plans and implement them. The effectiveness of cooperation between the partners is determined by the following criteria: the activity of partners in defining the goals (short and long perspective) and planning joint activities to achieve them; responsibility for the joint result; the principles of building the relationships: trust, mutual respect, openness, sincerity, honesty, etc. In total, there are twelve procedural components to building a partnership: situation assessment, partner identification, interaction building, management planning, provision of resources, implementation, measurement of results, evaluation, adjustment and refinement, creation of an institutional basis, continuation or completion. The establishment of the mechanism of interaction of the secondary education institution with the community is carried out in stages. Each stage of formation of the system of social partnership is characterized by a certain level of development of relations between the partners, availability of forms and methods of dialogue between them. The subjects of social partnership achieve effective cooperation, commonwealth, if their relations pass to the last stage of their development – the stage of creative interaction. Based on the transformation of the relationship between the partners, the levels (initial, intermediate, high) of the development of social partnership are established. At the same time, each school individually, according to its own needs and the needs of the local community chooses areas of cooperation with social partners. In the process of joint activities, social projects are implemented, public initiatives are implemented, the public is involved in school management, which contributes, in general, to the development of both the educational institution and the community itself.

Key words: social partnership, educational institution, stages and levels of social partnership of secondary education institution with the community.